

BOEKBESPREKINGS

E P J KLEYNHANS 1985: *Gereformeerde Kerkreg.* Deel 3: Kerkverband en Kerkvergaderinge. NG Kerkboekhandel, Posbus 245 Pretoria, R14.75.

Hierdie publikasie bied reeds 'n derde eersgebinde volume in 'n reeks oor *Gereformeerde Kerkreg.* Kleynhans probeer om die beginsels van Gereformeerde Kerkreg eerlik soos dit deur Nederlandse canonici na die Doleantie te boek gestel is, op die strukture en werking van die Ned Geref Kerk in Suid-Afrika aan te lê. Hier en daar verwys hy na die GKSA en NHK van Afrika. Die nowel-titel sê duidelik waaroor hierdie boek handel.

As geheel gee die werk op bevatlike wyse insig in die vergaderingstrukture van die blanke NGKSA. Die strukture van die NGKSA en nie bepaalde Gereformeerde kerkregtelike beginsels word as vertrekpunt geneem. Voordat oor kerkraad, ring, sinode en algemene sinode gehandel word, word die plek van die "kerkverband" in die Gereformeerde kerkregeringstelsel bespreek. In hoofstukke 6 tot 8 kom ekumeniese verband, bevoegdheid en gesag van kerkvergaderinge en effektiewe funksionering van kerkvergaderinge aan die orde.

In die loop van die behandeling kom waardevolle en bondige oorsigtelike bespreking van kerkregtelike sowel as kerkhistoriese temas, soms vanuit die vroeë Christelike Kerk, na vore. Hier kan verwys word na die "konvensie van Jerusalem" (3v), vroeë konsilies en sinodes (10—32), ekumene en ekumeniese bewegings (118—136), kerklike aktiwiteite van die Algemene Sinode mbt Bybelvertaling, Kerkboeke, Psalm en Gesange, Belydenisskrifvertalings, kerklike tydskrifte ens. Vir die minder ingewyde is daar ook 'n beeld van die betreklik ingewikkelde kommissiestelings en invloedryke Breë Moderatuur. Die samevattende indruk wat 'n mens kry, is dat die Ned Geref Kerk in SA 'n sterk eenheidsstruktuur op homself is wat op bepaalde "vlakke" betreklik onafhanklik opeere en homself in aktiwiteite van Kommissies en amptenare los van die gemeentes verwesenlik.

Vanuit kerkregkundige hoek kan heelwat probleme aangeraak word. In die eerste plek is daar die vraag of Kleynhans Gereformeerde Kerkreg dan wel gereformeerde kerkregering in die NGKSA aan die orde gestel het. Stryker hiervan het reeds vroeër opgemerk dat slegs die Hoof van die Kerk vir die kerk reg kan bepaal. Omdat die kerk egter subjek van die kerkorde is, kan kerkreg nie as teologiese wetenskap nie uit die Kerkorde afgelei word nie. Slegs die Skrif kan as bron vir die reg wat die Koning neerlê ter sprake kom. Kerkreg en kerkregering, kerkreg en kerkorde, kerkorde en kerkinrigting kan nie op dieselfde vlak geplaas word nie.

Die eerste hoofstuk verraai dat "kerkverband" vir K 'n sleutelbegrip vorm. Hy stel dit gelyk aan 'n "onderlinge band" wat op dieselfde belydenisgrondslag tot stand kom (1). Die bibliologiese, konfessionele, diakonologiese eenheidsaspekte (2), liefdesgemeenskap of geloofsgemeenskap (5v) wat "kerkverband" vertoon, laat dink aan die wese van die kerk. Tog behoort *kerkverband* tot die welwese van die kerk (7); dit is objektief sodat 'n kerk daartoe kan toetree (8); iets soos sinoniem vir sinodale (klassikale) verband (vgl 9, 10: pt 1.3 opskrif, 26, 29, 42, 44: pt 2.4.10, 45, 51, 73, 76).

Kerk en kerkverband kom teenoor mekaar te staan (47, 65). Dit is nie duidelik of daar twee of meer parallele gesagstrukture is nie. Wat beteken dit dat meerdere vergaderings hulle gesag aan kerkverband ontleen (143)? 'n Mens kry die indruk dat "kerkverband" ook iets meer wil sê as sinodale verband en die "Algemene" of "hele Kerk" verteenwoordig, die kerk groter as die gemeente. Is die Sinode ook kerk?

Wanneer die begrip "kerkverband" semanties met byvoorbeeld *gesinsverband* vergelyk word, kan *gesin* en *gesinsverband* nooit soos *kerk* en *kerkverband* teenoor mekaar gestel word nie. Die fundering van gesag in die strukture van kerkvergaderings (140v, 143, 150v, 159) kan in die lig van die Belydenis (NGB 27, 31, 32) moeilik aanvaar word. Kan die blote instelling van ampte deur Christus as grond geneem word om te beweer dat Christus dus self sy kerk deur hierdie verteenwoordigers regeer (33 38 139v, 147v)? Hoe rym dit met gesag wat afgelei word van afvaardiging (147)? Is dit nie gevaarlik om soos Rome gesag af te lei van die "amp" of "kerk-

vergadering" as verteenwoordiger van Christus nie? 'n Analise van *bedienende* gesag behoort tot die korrekte benadering te lei. God het dienste (wat K by voorkeur "ampte" noem) daargestel om die Woord van die Koning in kerkregering te bedien. Wanneer die *uitgangspunt* kerkcentries gefundeerd en gerig is (bv 43, 34, 47, 53 ens). kan moeilik by die monargale kerkreg (NGB 7, 31, 32) uitgekom word. Dit is jammer dat K in sy bespreking van die kerk nie van prof W J Snyman se publikasie (1977) kennis geneem het nie.

Kleynhans beskou die deelname van die diakens aan die kerkraad as middelmatige saak. Hy skryf dit aan die Sinode van Dordrecht 1574 toe en kontrasteer dit met NGB art 30 (34—37). Hierdeur beantwoord hy nie verklarings wat vir NGB 30 gegee is nie en ook nie die vraag waarom De Bres wat Calvyn wou weergee en die Franse KO van 1559 nie onderskryf het nie, met art 30 NGB regstreeks teen Calvyn sou wou ingaan (Vgl Inst IV, 3(7), (8) en 11(6)). Moet die roeping tot gedifferensieerde regering deur herders nie in die struktuur van kerkraad eerbiedig word nie? Neem ons nie die begrip "kerkraad" en "regering" te sekulêr op nie? Vir Calvyn is die eintlike regering geestelik en kerkraad bediening van die sleutels van die hemelryk, ouderlingswerk (Inst IV, 11(1)).

Soos met baanbrekerswerk op die gebied van Suid-Afrikaanse kerkreg verwag kan word, beantwoord K nie alle vrae nie. Verder kan gevra word of *synodus contracta* net op die verkleinde NG Algemene Sinode pas (31) terwyl die Dordse KO sinodes normaal so saamstel? Gaan die begrip Moeder-Dogterkerke (31 v) op? Hoe rym Algemene Sinode as produk van "kerkvereniging" in 1962 (74v) en eenheid met die ander "kerke" in die Federale Raad? Hoe kan die sinodes as "tydelike" vergaderings van kerke gedefinieer word (79), maar tog amptenare en selfs predikante in diens hê (68) of tog as permanente strukture (92: liggame) met eie terreine van werk naas die kerkraade, eie kantore en sekretariate beskryf word (117)?

Talle kritiese vrae hierbo ontspruit uit die struktuur van die Ned Gereformeerde Kerk en nie uit Kleynhans se aanbieding daarvan nie. Hyself kies duidelik vir gereformeerde beginsels, byvoorbeeld waar hy die drie moontlike opvattinge oor die wese van 'n sinode ontleed (57—63) en met insig kritiek op M Bouwman (1937) uitoefen (61, 148). Sy werk het die besondere waarde dat dit vir gewone belangstellende mense 'n "gereformeerde" visie op die inrigting en werking van die NGKSA gee. Talle van sy waarskuwings teen groeiende reglementering (114), te maklike deurstuur van werk van mindere na meerdere vergaderings, die gevare verbonde aan 'n verkleinde sinode (153), die vraag oor die afvaardiging in ekumeniese liggame (155), ooraastige afhandeling van agenda op kerkvergaderings (159) kan wyer by ons ter harte geneem word.

Kleynhans is inderdaad besig om die kerkregtelike literatuur te verryk en die netjiese aanbieding in duidelik, bevatlike styl verdien 'n wye leserskring

B J VAN DER WALT e.a. 1986: *Sodat my huis vol kan word*, IRS, PU vir CHO. 209 bl. R10.00.

In dié versamelwerk is die voorwoord geskryf deur B J van der Walt. Verder is daar sewentien bydraes gelewer oor wat genoem word "Evangelisasie". In die voorwoord (p. iii) sê B J van der Walt dat die bydrae van Bosch eintlik meer lê op die vlak van sending. Die ander bydraes is gelewer deur P J Buys (4) wat ook die bibliografie saamgestel het, J H S van der Walt, A N Helberg, D J Hart, P J Stevenson, M Nel, J A Victor, C J A Simpson, A P C Duvenage, W J C Olwagen, A R Kayayan, P C Kruger, A C Barnard, T M Moore.

Aan die formele kant kan gestel word dat die boek netjies voorkom en vir sy omvang nie te duur is nie. Daar kon minder drukfoute gewees het. As voorbeelde kan geld *moturia* vir *marturia* op p. 107, *ondersteunend* vir *steunend* op p. 36, *engelisasie* vir *evangelisasie* op p. 114. Op p. 24 is 'n bron nie

vermeld nie. Uit die bibliografie kom 'n mens ook agter dat bronne inhoudelik gefigureer het, maar in die bibliografie geignoreer is. Op p. 134 word te kenne gegee dat die Heidelbergse Kategismus se woorde in die antwoord van vraag 98 kom van 'n sekere Van der Sweep, en nie andersom nie. 'n Mens moet egter stel dat sommige bydraers hulle bydraes keurig en goed afgerond het.

Verskeie van die bydraes kom van persone wat goed ingegrawe is op bepaalde gebiede wat as op sigself staande bydraes meer waarde sou gehad het omdat hulle in hierdie bundel nie pas nie.

Sowel in die voorwoord as op die buite-agterblad word gestel dat hierdie boek as 'n handboek vir wat hulle noem evangelisasiewerk gebruik sou kon word. Hieroor wil ek nie net ernstig twyfel nie, maar ook ernstige kommer uitspreek as so-iets sou moes gebeur.

Evangelisasie beteken in hierdie boek o.a. die volgende:

(i) Die verkondiging van die evangelie aan ongelowiges. Dus die spits van sending.

(ii) Bearbeiding van ongehoorsame gelowiges wat nie meer kerk toe kom nie.

(iii) Bearbeiding van gelowiges wat 'n bepaalde denominasie verlaat het.

(iv) Gespesialiseerde pastorale werk bv arbeid aan verslaafdes en "noodlynwerk", want in dié bydraes gaan dit hoofsaaklik oor arbeid aan verslaafdes en "noodlynwerk" en baie min oor "evangelisasie".

(v) Apologetiese werk waarby ook ingesluit word wat ons in die teologiese ensiklopedie noem Elenktiek.

Met die verskoning dat hy nie wil hare kloof oor die verskil tussen sending en evangelisasie nie, skram B J van der Walt al in die inleiding weg van prinsipiële verantwoording oor wat "evangelisasie" nou eintlik is. Maar dan gee hy tog 'n verkeerde standpunt deur oor wat "evangelisasie" is.

Dit skyn asof met "Evangelisasie" nou gebeur wat al met "Sending" en met "Hermeneutiek" gebeur het. As alles "Sending" word, is niks later meer Sending nie.

Hoewel al die skrywers nie skuldig is nie word gegoël met woorde waarvan die werklike betekenis nooit deurdink is nie. As voorbeelde geld *kerk*, *vervreemde*, *kerkvervreemde*, *buite-kerklike*, *afgedwaalde*, *verbondsbreker*. Heel dikwels word onder *kerk* nie verstaan "gelowiges" nie, maar 'n denominasie. Dis weer die kerkbegrip wat in gedrang kom by *vervreemde* en *kerkvervreemde* want sodra 'n mens vra "Vervreem van wat." of "Vervreem van watter kerk?" kom daar probleme waaroor dit duidelik is dat sommige skrywers nie gedink het nie of nie wil dink nie. Eweeens is dit die kerkbegrip wat onbybels is as van *buitekerklike* in 'n ander sin gepraat word as van 'n *ongelowige*. Ook *verbondsverbreker* word as 'n soort aparte kategorie gebruik van *ongelowige* terwyl wesenlik dieselfde geloofsposisie bedoel word. Kortom, dis duidelik dat daar 'n babelse verwarring is oor die mense aan wie die taak van "evangelisasie" verrig moet word. Selfs Barnard se moeitevolle poging om *vervreemdheid* te omskryf bring nie duidelikheid nie.

Dis my oortuiging dat die arbeid van die kerk wat met "Evangelisasie" bedoel word enersyds pastorale werk is en andersyds sending waarvan evangelisasie in Bybelse sin die hart is. Daar is nie 'n soort tussenterrein tussen pastoraal en sending soos met "Evangelisasie" veronderstel word nie. Daar is ook nie 'n tussen-dissipline wat "Evangelistiek" genoem word nie. Pastorale werk moet egter o.a. volgens artikel 23 KO en die bevestigingsformulier vir ouderlinge nie tot denominasionele grense beperk word nie!

Om aan te toon dat hierdie bespreking nie onnodig skerp is nie, gaan ek nog enkele voorbeelde bespreek om die gebrek aan prinsipiële denke aan te toon.

1. Op p. i sê B J van der Walt dat SA nog tot onlangs 'n Christelike land genoem is. Dus nou nie meer nie. Op p. iii sê hy dat die Christendom in Afrika geweldig groei. Wat maak dan 'n land Christelik of nie Christelik nie? Die getal Blankes wat Christene is? Die gehalte van die Christendom? Of bet net SA in Afrika nou minder of swakker Christene?

2. Op p. 1 sê B J van der Walt: "Hierby kom nog dat ons Afrikaanssprekende Gereformeerde Kerke — en nie net hulle nie — blykbaar oorgre-

tig sit om elke nuwe evangelisasiemetode wat op die toneel verskyn, as 'ongereformeerd' af te kraak." Dis nogal 'n veroordelende uitspraak maar word nie gestaaf nie — en dit in 'n boek wat as handboek aanbeveel word. En as Van der Walt e.a. geen helderheid oor "evangelisasie" het nie, is dit nie vreemd as die nuwe metodes wat hulle inbring afgewys word nie. Hierby kan die waarskuwende woord van Stevenson op p. 87 oor kursusse gevoeg word. Ek meen ook dat ons nou in die Gereformeerde Kerke die era van kursusse bereik het wat totaal oordoen word. Wat ons nodig het is nie kursusse vir Christene in die eerste plek nie, maar Christene wat in die geloof gaan doen.

3. Buys hou nie rekening met die konteks wanneer hy na 1 Kor 2:2 (p. 9, 21) verwys nie.

4. In 'n gedeelte wat die opskrif dra "Die leer van die volharding van die heiliges" sê Buys: "In die verband het God ook Homself verbind om sy beloftes waar te maak. Daarom kan op grond van die beloftes wat in die doop afgeteken en verseël is, gepleit word vir die bekering van 'n bepaalde gedoopte wat die verbond verbreek het en van die gemeente vervreem geraak het. In sy voorbeding vir so iemand kan die evangelisasiewerker byvoorbeeld pleit: 'Here, hy is een van U gemerkte verbondskinders wat die merk en vaandel van die doop ontvang het... U het beloof dat U nimmer U verbond vergeet nie. Ons pleit op grond van U verbond wat in sy doop verseël en bekragtig is: Verbrysel tog sy hart en maak hom weer 'n gelowige en gehoorsame verbondskind!' (Onderstreping M A K).

Hier is dus iemand wat 'n gelowige was maar nie meer is nie — vandaar "weer". Hoe rym dit — en dit onder hierdie opskrif van Buys self, nl volharding van die heiliges, met DL hoofstuk 5? Buys is sover ek weet 'n fel teenstander van die leer van die veronderstelde wedergeboorte. Maar kom hierdie beroep wat hy doen op God se verbondsbeloftes nie daarop neer dat die persoon gedoop moes gewees het omdat hy 'n gelowige (wedergeborene) was nie? Vandaar die *weer gelowig* maak. Die woorde *weer 'n gelowige* weer-spreek die volharding van die heiliges — al bedoel Buys dit ook nie so nie.

5. In gereformeerde kringe is vantevore reeds die bydrae van Hart gepubliseer met sy kritiek oor die gangbare opvatting in die Gereformeerde Kerke oor hulle begrip van "Evangelisasie". Ek onderskryf sy kritiek van harte. Tog word sy bydrae met sy kritiek maar weer net so aangebied te midde van die verkeerde opvatting wat hy kritiseer soos dit nou hier by ander skrywers gehanteer word. En dan moet dié boek 'n handboek wees vir die kerk ten opsigte van "Evangelisasie"!

Ten slotte moet net gestel word dat ek by die samesteller en die skrywers die opregte begeerte sien om op 'n bepaalde vlak die kerk te dien en te bou. Indien daar egter nie meer prinsipiële te werk gegaan word nie, sal die verwarring net toeneem.

Die boek kan aanbeveel word vir goeie artikels wat daarin is. Ek kan dit ongelukkig nie sonder voorbehoud aanbeveel nie omdat die doel daarvan troebel is en daar deur sommige bydraes eerder verwarring geskep sal word as wat pastorale en sendingwerk bevorder sal word.
M. A. Kruger.

Pieterse, H. J. C (dr): Verwoording en prediking. N.G. Kerkboekhandel Transvaal. 263 p. R19.50.

Prof. Pieterse toon weer eens dat hy 'n student is wat die ter sake literatuur verteer het voordat hy oor 'n onderwerp skrywe.

In hoofstuk 1 gee hy sy teorie oor die preek. In die tweede hoofstuk behandel hy preekstyle t.o.v. die hermeneuse, soos hy dit met 'n empiriese ondersoek vasgestel het. Hoofstuk drie behandel kommunikasie in die prediking en die vierde hoofstuk gaan in op die onderskeie preekvorme.

Die empiriese ondersoek van Pieterse het bevestig "dat die predikers moeite het om hul boodskap in die taal van die gemeente te verwoord" (p. 157). Hiermee kom hy by die kruis van taal en ver-taal in die prediking, die

kern van die verwoordingsproblematiek. Want 'n preek is nie 'n manuskrip nie maar die *inhoud* wat mense deur middel van die prediker se woorde hoor. Wat hulle hóór hang weer ten nouste saam met wat hulle sien. "Die gemeente se oë is op die liggaam van die prediker vasgenael" (p. 162). Ja, juis die liggaamstaal, gesigsspel, oogglans van 'n prediker maak *hom* in sy preek geloofwaardig as 'n *getuie* van God se Woord. Pieterse prikkel en stimuleer 'n mens se gedagtes.

Jammer daar is onnodige drukfoute, byvoorbeeld: "bybedra" (p. 35); "wees" i.p.v. "weer" (p. 143); "taks" i.p.v. teks (p. 183).

Predikante kan waardevolle wenke uit die werk haal.

Jan van der Walt.

28.05.1986.

VAN DER WALT, Jan (r) 1986: *In ons eie taal*, Departement Diakoniologie, PU vir CHO, Potchefstroom, 212 bls. Prys R10.

Hierdie boek het die subtitel: *Die waarde en gebruik van die 1933/53- en die 1983-Afrikaanse vertaling van die Bybel*. In erkentelikheid aan die vertalers uit die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika word dit aan hulle opgedra.

Die volgende bydraes is ingesluit: E. J. Smit: *En God het gegee — Vertalers uit die Gereformeerde Kerke in Suid-Afrika*. J. Swanepoel: *Die vertaalproses, en Hoe (kan) 'n vertaling met die oorspronklike ooreenkom?* J. Postma: *Tipering van verskillende vertaalmetodes*; H. F. van Rooy: *Die betekenis van die 1933/53-vertaling, en Die vertaling van stylfigure in die 1983-vertaling*; Tjaart van der Walt: *Waarom 'n nuwe Afrikaanse Bybelvertaling?* G. J. C. Jordaan: *Een Bybel, twee vertalings*; Fika van Rensburg: *'n Vertaalkundige evaluering van die 1983-vertaling van Kolossense 1:1-23*; Izak Bekker: *'n Vertaalkundige evaluering van die 1983-vertaling (Ou Testament)*; F. N. Lion-Cachet: *Openbarings-historiese evaluering van die Afrikaanse vertalings van die Ou-Testament*; L. Floor: *Openbarings-historiese evaluering van die 1933/53 en 1983 vertalings van die Nuwe Testament*; J. Botha: *Die plek van die leser in die vertaling*; J. L. Hëlberg: *Vertaling van die name van God*; J. C. Coetzee: *Die Heilige Gees in vertaling*; C. J. Venter: *Die betekenis van die 1983-vertaling vir erediens-gebruik*; Jan J. van der Walt: *Die betekenis van die 1983-vertaling vir die Christusprediking*; J. A. van Rooy: *Die gesag van 'n Bybelvertaling*.

Dit was 'n verrykking om die verskillende bydraes deur te lees. 'n Mens kom opnuut onder die indruk van hoe moeilik vertaling van die Bybel is. Terselfdertyd is dit duidelik met hoeveel omsigtigheid en verantwoordelikheid die 1983-vertaling afgehandel is. Die ongebalanseerde kritiek wat tydens die ingebruikneming van die 1983-vertaling soms kwistig rondgegooi is, sou waarskynlik grootliks verminder gewees het as die kritici vooraf so 'n bundel kon lees. Die titel van die boek laat 'n mens iets wat populêr geskryf is, verwag. Die bydraes wissel egter van populêr-verstaanbaar na styf-akademies.

Die boek is oor die algemeen goed versorg. Die foute in die inhoudsopgawe en die drukfoute by sommige bydraes is egter hinderlik. Verder skryf Jordaan oor *Een Bybel, twee vertalings*, maar Floor praat van twee Afrikaanse Bybels. Van Rooy is teen hierdie tyd waarskynlik al spyt dat hy die paragraaf oor "Lukas se flater" geskryf het (p. 209). Van der Walt se bydrae stel m.i. eerder 'n paar Homiletieklesse op die voorgrond as dat dit betrekking het op die onderwerp. Sy beskrywing van die Gereformeerde Kerke as 'n *intiemer broederkring* is m.i. ongefundeerd en "kerkisties" (eintlik denominationalisties) en 'n vals noot terwyl ten minste twee ander bydraers die goeie samewerking tussen die Afrikaanse Kerke as 'n positiewe meevaller van die Bybelvertaling noem.

Die boek word van harte aanbeveel ten eerste vir almal wat voortdurend met vertaalwerk uit die Bybel besig is. Predikante sal goed doen om dit deur te werk. Ook baie ander wat met belangstelling die vertaling gevolg het en nog die 1983-vertaling verken, sal dit goed kan gebruik.

M. A. Kruger.

Landman, C. en Whitelaw, D. P. red. Windows on origins/Oorspronge in Oënskou. Universiteit van Suid-Afrika. Pretoria. 193 p.

Hierdie publikasie het 'n tweërlei doel. Dit is ener syds 'n huldeblyk aan professor J A A Stoop vir sy bydrae tot die kerkgeskiedenis; andersyds 'n bron vir studente van die vroeë kerkgeskiedenis.

In die eerste artikel gee J. H. le Roux 'n persoonlike waardering van prof. Jan Stoop as kerkhistorikus. Volgens hom is die belangrikste en uitdagendste aspek van Stoop se teologie die sentrale rol wat die Bybel in die kerkgeskiedskrywing vervul. Volgens Stoop was die kerkvaders Bybelgelowiges en het die gemeente daagliks gelowig uit die Woord geleef. Christus het in die sentrum van die Ou en Nuwe Testament gestaan. Sels in die liturgie en in die gemeentesang was die Woord sentraal.

In die tweede artikel bespreek C. Landman dogmahistoriografiese probleme. Eers word die sieninge van Adolf von Harnack, Karl Kautsky, Hegel en die dialektiese teologie van Karl Barth bespreek en daarna maak Landman haar afleidings vir dogmageskiedskrywing. Volgens haar is die evangelie die voorveronderstelling waarom 'n historikus by dogmageskiedskrywing betrokke raak. Wanneer hierdie voorveronderstelling egter ideologies aangewend word om die geskiedenis te manipuleer, word die verhouding tussen evangelie en geskiedenis omvorm tot 'n ongesonde dwinglandy. Met haar verdere afleiding dat beide evangelie en geskiedenis onderworpe is aan historiese kritiek en dat beide in hul oorsaaklikheid en hul kousale voortgang krities as menslike fenomene beskryf word, kan ons nie saamstem nie.

Die derde artikel van J. W. Hofmeyr is getiteld: *The relevance of church history with special reference to the early church — a South African perspective.*

Volgens die skrywer moet kerkgeskiedskrywers 'n insig in die verlede openbaar, sy huidige tyd verstaan en die toekoms altyd in die oog hou. Een saak is duidelik: kennis van die kerkgeskiedenis kan nooit absoluut wees nie.

Die boek word verder in beslag geneem deur insiggewende artikels oor sekere aspekte van die kerkgeskiedenis wat op verrassende wyse deur die skrywers behandel word:

Clement of Alexandria on one's attitude towards possessions — C. J. Botha.

Chrysostom, Isaiah and the Antiochene view of scripture — J. A. Loader.

The Donatist church — forty years on — W. H. C. Frend.

Augustinus se politieke 'realisme' en sy 'neutrale' definisie van die staat — Ben Engelbrecht.

Love and know what you will, the epistemological role of love in Augustine — B. P. Gaybba.

Hieronymus en Augustinus in pennestryd oor Bybel-uitleg — W. J. G. Lubbe.

Sensus Scripturae by Athanasius, Hilarius en Luther — C. F. A. Borchart.

Window on two worlds: Augustine and Luther — D. P. Whitelaw.

Die laaste bydrae van B. J. Marais dra heeltemal 'n ander karakter as die voorafgaande artikels. Die titel is: *Rondom die woord 'baster' (mamzèr) (Afrikaanse Bybelvertaling 1933)*

In hierdie artikel betreur die skrywer die woord 'baster' in die Afrikaanse Bybelvertaling van 1933 van die woord mamzèr in Deut. 23,2. — veral in die ideologie van rassesuiverheid wat destyds in Europa (Duitsland) en hier in swang was. Volgens Marais is hierdie woord gebruik om 'kerklike apartheid' op 'Bybelse' grond te steun. Skrywer verwelkom die Nuwe Afrikaanse vertaling waar die woord 'baster' wegvertaal is.

As huldigingsbundel aan professor Jan Stoop vir sy besondere bydrae tot die kerkgeskiedenis in Suid-Afrika om 'vensters op die oorspronge' van die Christelike kerk te open, is hierdie werk 'n groot sukses. Dit is tegelyker-tyd 'n insiggewende bron vir studente van die vroeë kerkgeskiedenis.

Chris Malan.